

SMĚRNICE ČBK
PRO PŘÍPRAVU NA
SVÁTOST MANŽELSTVÍ
V ČR

VYDALA ČESKÁ BISKUPSKÁ KONFERENCE
PRAHA 2010
(PRO VNITŘNÍ POTŘEBU)

Směrnice ČBK pro přípravu na svátost manželství v ČR

Směrnice ČBK pro přípravu na svátost manželství v ČR odpovídá na požadavky postsynodálního dokumentu Jana Pavla II. *Familiaris consortio* i dokumentu Papežské rady pro rodinu *Příprava na svátost manželství*. Realizuje také některá doporučení Plenárního sněmu katolické církve v České republice. Směrnice je zásadním orientačním textem, není ani vzorovou přípravou na manželství, ani sbírkou snoubeneckých katechezí. Vychází z požadavků magisteria a z reflexe života naší společnosti a situace katolické církve v ní. Bere proto v úvahu velkou rozdílnost podmínek a způsobu života farností i jednotlivých křesťanů v různých oblastech naší země a také různou výchozí situaci těch, kdo se na manželství připravují. Proto jsou zde formulovány jen zásadní otázky a v příloze přidány inspirující texty, to vše s přesvědčením, že se směrnici je nutno pracovat na úrovni diecéze, farnosti i jednotlivého snoubeneckého páru, aby byla pokud možno vůči každému páru dobře naplněna pastorační role církve.

1. Úvod

1.1. *Směrnici* předkládá ČBK principy sloužící k orientaci a některá doporučení směřující k postupné změně *vzdálenější, bližší a bezprostřední přípravy* na manželství v ČR.

1.2. Rozhodnutí vypracovat *Směrnici* vychází z přesvědčení, že „pastorace rodin bude úspěšná, jestliže se mladí lidé budou na manželství zodpovědněji a dlouhodoběji připravovat“.¹

Je dále odpovědí na četné hlasy volající po takovém výchovném a pastoračním projektu, který se stane nástrojem hlubší pastorační

¹ *Život a poslání křesťanů v církvi a ve světě. Závěrečný dokument Plenárního sněmu katolické církve v ČR*, č. 174. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007.

jednoty v přípravách na manželství. Bere přitom ohled na různost situací, ve kterých se nacházejí připravované páry i ti, kdo je připravují. Směrnice chce také přispět k tvorbě takových pastoračních plánů diecézí, které podpoří dobrou přípravu na manželství i pastorační manželů a rodin.

V neposlední řadě chce podnítit další odbornou diskusi, která by přispěla k vytváření pastoračních sítí jako projevu *organické pastorace*.

1.3. Směrnice je určena v první řadě farářům a administrátorům farností, pastoračním radám farností, farním vikářům, jáhnům, pastoračním asistentům a dalším osobám, které se na přípravách na manželství podílejí. Představuje také zásadní orientaci pro práci Národního centra pro rodinu, Center pro rodinu v jednotlivých diecézích a odborným diecézním či děkanátním (vikariátním) pastoračním zařízením.

Inspiraci v ní mohou nacházet také ostatní, kdo s mládeží pracují, jako jsou katecheté, pastorační a pedagogičtí pracovníci v centrech volnočasových aktivit i vyučující na církevních školách.

1.4. *Směrnice* se nakonec obrací na řeholní rodiny a církevní hnutí, činné ve farní i kategoriální pastorační, angažované rodiny a zainteresovanou odbornou veřejnost, přestože jejím cílem není iniciovat odborné poradenství; zůstává úmyslně v rovině pastorační.

2. Výchozí orientace

2.1. Současná praxe a formy *vzdálenější, bližší a bezprostřední přípravy* na manželství vycházejí z velmi rozdílných modelů pastorace, které jsou realitou. *Směrnice* však nechce přispět k radikální změně pouhým byrokratickým přístupem, jejím cílem je podnítit nové tendence v celé ČR. Chce především napomoci takovým pastoračním rozhodnutím na úrovni farnosti a diecéze, která budou vycházet z učení II. vatikánského koncilu, zejména z konstituce *Gaudium et spes*, odst. 47–52, z rozvinutí jeho učení v dokumentu *Familiaris consortio* Jana Pavla II. a bude se opírat o dokument Papežské rady pro rodinu *Příprava na svátost manželství*; chce rovněž dále rozvíjet

mnohé již uskutečňované iniciativy. Formou doporučení nabízí některé pastorační modely, metodologické zásady a organizační kroky směřující k proměně dnešní praxe v účinnější podobu celého procesu přípravy na manželství jako projevu *organické pastorace*.

2.2. Radikálně nový způsob chápání a prožívání doby známosti a zásnub, ovlivňovaný mnohdy zkušeností s neúspěšně žitými manželstvími druhých osob (včetně manželství křesťanských), staví přípravu na manželství do nového světla. Základní důraz totiž spočívá na porozumění lidské svobodě, která umožňuje poznat, rozhodnout se a přijmout prožívaný lidský vztah lásky snoubenců jako křesťanské povolání k manželství.²

2.3. Rodinné zázemí dnešních mladých lidí je často narušeno, takže neslouží k předávání hodnot, významů a praktických zkušeností, kterými by byli lidé postupně uváděni do dobrého manželského života. Sociální a kulturní prostředí má mnohdy na zrání mladého člověka nepříznivý vliv. Ti, kdo žádají o svátostné manželství, přicházejí zpravidla pozdě, nezřídká pod tlakem nevyzrálých motivací. Mnohdy se nacházejí v situaci, v níž nejsou připraveni slyšet obvyklý církevní jazyk. Z hlediska života víry a budoucího života v manželství žijí snoubenci žádající o církevní sňatek většinou diametrálně odlišné osobní příběhy. Stejně tak jsou různá jejich očekávání, pokud jde o manželství i přípravu na ně.³ Je tedy třeba rozlišovat, kdy jde o preevangelizační, kdy o evangelizační a kdy o pastorační situaci, a podle toho volit způsob přípravy. Evangelizační moment, tedy pomoc k objevení nebo prohloubení života podle evangelia, by ovšem neměl v přípravách nikdy chybět.

2.4. Z výše uvedených důvodů můžeme dnes v souladu s Janem Pavlem II. chápat *vzdálenější, bližší a bezprostřední přípravu* na manželství jako etapy postupného a trvalého procesu.⁴ Cílem tohoto procesu

² Srov. *Život a poslání*, č. 172–173.

³ Srov. více *Život a poslání*, č. 179–181.

⁴ Srov. JAN PAVEL II. Apoštolská adhortace o úkolech křesťanské rodiny v současném světě *Familiaris consortio* (22. listopadu 1981), č. 66. Praha: Zvon, 1992, s. 70–72.

je osobně garantované a v různém stupni reflektované poznání a celoživotní přijetí manželství jako křesťanského povolání.

2.5. Jednotlivé pastorační akce jsou vždy jen prostředkem a jejich hodnota je relativní. Vstupují do důležitého období života člověka, který je postaven před otázku hledání a nalezení osobního, lidského a křesťanského smyslu svého života. Má to být doba růstu, odpovědnosti a milosti. Proto má účast na jednotlivých formách příprav tím větší hodnotu, čím více je projevem svobodné účasti a osobní odpovědnosti za životní růst a zrání.

2.6. Rozhodujícím kritériem pro hodnocení *vzdálenější, bližší a bezprostřední přípravy* na manželství jsou konkrétní podoby:

- **růstu** (žít a prožívat s druhým „naše“ námahy, sdílet s ním „mé vlastní“ a společně pracovat a tvořit);
- **odpovědnosti** (rozhodnutí pro jediného jako zřeknutí se jiných);
- **života z milosti** (osobní náboženská formace, svědectví a láska k bližnímu).

Vzdálenější, bližší a bezprostřední příprava na manželství tvoří jeden celek, který je mladému člověku představen jako alternativní způsob života vůči většinovému kulturnímu konsensu ve smyslu „vytváření životního stylu tvořivé a sebevědomé křesťanské minority“.⁵

2.7. Součástí přípravy by mělo být osobní doprovázení nebo duchovní vedení, napomáhající k afektivní, morální a duchovní zralosti. Jako prevence má být nabízena mladému člověku možnost prožívat dobu známosti v křesťanském společenství a ne v izolovanosti od křesťanství a uzavřenosti do sebe, která žije hédonistický styl života.⁶

⁵ BENEDIKT XVI. Církev v etickém a lidském dialogu se všemi. Rozhovor poskytnutý Svatým otcem novinářům během letu do České republiky (pater Lombardi, papežský let, sobota, 26. září 2009)(La Chiesa in dialogo etico e umano con tutti. Intervista concessa dal Santo Padre ai giornalisti durante il volo verso la Repubblica Ceca [Padre Lombardi, Volo Papale, Sabato, 26 settembre 2009]), *Insegnamenti di Benedetto XVI*, IX, 30 (2009), s. 1112.

⁶ Srov. *Život a poslání*, č. 182.

2.8. Jednotlivé fáze přípravy musí zohlednit mimo jiné stupeň zralosti křesťanské víry, dosavadní osobní a duchovní cestu snoubenců, schopnost vnímat duchovní témata a stupeň schopnosti je sdílet, zkušenost z vlastní rodiny, z ní vycházející očekávání a také postupně se měnící motivy pro křesťanské manželství.

2.9. Pastorační působení má také pozitivně přiblížit křesťansky korektní, nemoralistickou křesťanskou sexuální etiku spojenou s hledáním smyslu lidské sexuality, dále pozitivní hodnocení erotické povahy lidské osoby jako prostředku osobnostního růstu a komunikace mezi mužem a ženou, a konečně v době přípravy porozumění hloubce moudrosti, která ústí do osobního rozhodnutí spojit počátek intimního života výlučně až s uzavřením manželství.

2.10. Platí zásada: „Ačkoli se nesmí podceňovat povinnost a nutnost vlastní bezprostřední přípravy na manželství – a to by se stalo, kdyby se od ní příliš lehko osvobožovalo –, přece se musí vždycky tato příprava doporučovat a provádět takovým způsobem, aby její případné opomenutí nebylo překážkou uzavření sňatku.“⁷

3. *Vzdálenější příprava na svátost manželství*⁸

Vzdálenější příprava začíná už v dětství moudrou rodinnou pedagogikou, jejímž cílem je dovést děti k tomu, aby samy sebe objevily jako lidi, kteří mají bohatou a složitou psychologii a zvláštní osobnost se silnými a slabými stránkami. To je doba, kdy se má dětem vštěpovat smysl pro každou pravou lidskou hodnotu v osobních i společenských vztazích. A toto má význam pro utváření charakteru, pro ovládání a správné uplatňování sklonů, pro způsob, jak pohlížet na lidi druhého pohlaví a jak se k nim chovat, a pro jiné podobné věci. Kromě toho je, zejména u křesťanů, žádoucí důkladná duchovní a katechetická výuka, která dovede ukázat pravé povolání a poslání

⁷ *Familiaris consortio*, č. 66, s. 72.

⁸ Srov. *Familiaris consortio*, č. 66, s. 70; PAPEŽSKÁ RADA PRO RODINU. *Příprava na svátost manželství* (13. května 1996), č. 22–31. Praha: ČBK, 2001.

křesťanského manželství, přičemž nevylučuje možnost úplného oddání se Bohu v kněžském nebo řeholním životě.⁹

3.1. Na této přípravě se podílejí rodiče dítěte, katechizující osoby a ti, kdo mají ve volnočasových aktivitách možnost rozvíjet žádoucí vlastnosti dětí. V neposlední řadě zde plní své úkoly farnost. Proto je třeba, aby katechetická střediska, katechizující osoby, Centra pro rodinu v otázkách pastorace manželů a rodin, centra pro mládež a farnosti – ty zejména ve farní pastoraci rodin a ve farní pastoraci dětí – braly v úvahu otázky vzdálenější přípravy.

Pastorační iniciativy pro tuto vzdálenější přípravu mají být součástí pastoračních plánů diecéze i pastoračního plánu farnosti.¹⁰

3.2. Všechny formy *vzdálenější přípravy* spojují tyto úkoly:

- spojovat život víry s životem všedních lidských vztahů;
- podporovat růst kvality osobních vztahů založených na sebepoznání a sebebřijetí, tj. zdravém sebevědomí, na respektu a vzájemném uznání, věrnosti, pochopení, toleranci a zdravém pochopení role sexuality ve vztazích;
- postupně vést k jasnému představení katolického pojetí manželství s ohledem na adresáta a na princip graduality¹¹ s cílem připravovat mladého člověka tak, aby byl tvůrcem křesťanského životního stylu;
- formovat ke schopnosti dobře hospodařit, znát důležitost peněz a křesťanské štědrosti, být zodpovědný, vnímat svobodu jako právo i povinnost;
- rozvíjet schopnost překonávat pochybnosti a konflikty ve svědomí a ve vztazích;
- rozvíjet schopnost komunikovat a sdílet city.

3.3. Naše nábožensko-kulturní tradice zná jako určitý „rodinný předstupeň“ svatby zasnuby, ke kterým se církev rovněž hlásí. Benedikcionál i druhé vydání svatebních obřadů nabízejí určitou formu zasnou-

bení, vrcholící svátostinou – požehnáním snoubenců. Oba texty chápou zasnuby jako rodinnou slavnost, nepočítají s přítomností kněze nebo jáhna jako s nutnou podmínkou a zřetelně je odlišují od prvků obsažených ve svatebním obřadu. *Křesťanské zasnuby jsou pro obě rodiny význačnou událostí, a proto je vhodné slavit je určitým obřadem a společnou modlitbou. Tím se snoubencům vyprošuje Boží požehnání, aby ve svůj čas zdárně završili to, co nyní začínají.*¹² Na zasnuby je vhodné upozornit při vzdálenější přípravě a potom je zcela konkrétně doporučit tehdy, když už je známost dostatečně upevněna a svatba nenásleduje vzápětí. Je třeba přitom brát ohled na to, zda zasnuby budou skutečně slavností obou rodin snoubenců, které se tak sblíží, anebo zda budou spíše něčím, co se odehrává především mezi snoubenci samotnými, zvláště je-li jedna nebo obě rodiny málo schopna křesťanské zasnuby slavit. V každém případě je třeba, aby bylo jasné, že zasnuby nejsou „poloviční svatba“, tedy požehnáním církve k jakémusi pokusnému společnému životu snoubenců.

4. Bližší příprava¹³

*Na tento základ pak navazuje obširnější dlouhodobá bližší příprava, která od přiměřeného věku a s pomocí vhodné katecheze, jako jakýsi katechumenát, žádá specifitější přípravu k přijetí svátosti a která současně znamená jakoby její nové objevení. Taková obnovená katecheze pro všechny mladé a zvláště pro ty, kdo se připravují na křesťanské manželství, je bezpodmínečně nutná, aby tuto svátost přijímali s nutnými mravními a duchovními dispozicemi a pak z ní žili. Náboženská výchova mladých lidí musí být doplněna ve vhodném čase a podle různých konkrétních potřeb přípravou na život ve dvou. Ta má ukázat manželství jako osobní vztah muže a ženy, který musí být ustavičně dál rozvíjen.*¹⁴

¹² *Svatební obřady*, druhé vydání, č. 253. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství – ČBK, 2007, s. 120.

¹³ Srov. *Familiaris consortio*, č. 66, s. 71; *Příprava na svátost manželství*, č. 32–49.

¹⁴ *Familiaris consortio*, č. 66, s. 71.

⁹ *Familiaris consortio*, č. 66, s. 70.

¹⁰ Srov. *Život a poslání*, č. 184a.

¹¹ *Familiaris consortio*, č. 34, s. 40–42.

4.1. Bližší příprava na svátost manželství je nedílnou součástí především farní pastorace a je součástí specifické pastorace mládeže, konané na nadfarní úrovni. Spolu s *bezprostřední přípravou* tvoří jeden celek, může se vzájemně překrývat a částečně i nahrazovat. Obě tvoří významnou část pastorace mládeže a specifické a organicky pěstované katecheze, které mladého člověka směřují a vedou po cestě poznání, přijetí a uskutečnění svěřeného křesťanského povolání.

4.2. Všeobecně informační a vzdělávací proces v *bližší přípravě* ústí do systematické katecheze o manželství, která se opírá o výklad založený na učení církve o manželství. Na jeho základě interpretuje a rozvíjí autentické touhy, zkušenosti, psychologické a sociální danosti i osvojené předpoklady mladých lidí, kteří se jich dobrovolně účastní (tzv. erfahrungsorientierte Katechese).

4.3. Bližší příprava se může vhodně realizovat také v rámci důkladné přípravy na svátost biřmování těch, kdo byli pokřtěni jako malé děti. Pro mladé lidi, kteří přicházejí do prvního kontaktu s církví prostřednictvím volnočasových a jiných podobných aktivit, může být tato příprava prekatechumenátní cestou, případně cestou k tzv. „katechumenátu pokřtěných“ u těch, kdo pokřtěni byli, ale nedostalo se jim formace v křesťanské víře.

4.4. Bližší příprava musí vycházet a ústít do formace založené na lidské a křesťanské zkušenosti. Jejím základním modelem je dnes celistvý proces iniciace dospělého člověka do života z víry a pro víru. Z tohoto hlediska je orientace na manželství chápána jako součást celistvé formace mladého člověka, obsahující životní rozhodnutí se pro spásu v Ježíši Kristu, na které získává podíl skrze přijetí svého životního povolání jako smyslu života.

4.5. Zodpovědnost za jednotlivé farní pastorační programy nese farář místa, který jejich cíl, zaměření a hodnocení konzultuje s diecézním *Centrem pro rodinu*. Jeho realizací jsou pověřeni pouze ti, kdo mají doporučení diecézního *Centra pro rodinu* jako *poradci pro pastorační rodin* a jsou pověřeni příslušným ordinářem. Doporučení k systema-

tické práci v *bližší přípravě* na farní i nadfarní úrovni je podmíněno patřičným vzděláním a formací, které stanoví diecézní biskup.

4.6. Jednotlivé programy a kurzy, které se týkají více farností a mají širší dopad nebo se pravidelně budou opakovat, musí mít schválení diecézního biskupa nebo příslušného biskupského vikáře, a to na doporučení diecézního *Centra pro rodinu*, případně diecézní komise pro přípravu na manželství tam, kde je zřízena.

4.7. Centrum pro rodinu předkládá každým rokem ke schválení ordináři plán koordinace *bližší přípravy* v diecézi.¹⁵

Témata bližší přípravy:

Kromě prohloubení víry, která se má stát vírou dospělého člověka a nemá zůstat už vírou dětskou, a kromě prohloubení života modlitby, vztahu k Písmu a života ze svátostí jsou žádoucí tato témata: Jak křesťanství chápe muže a ženu jako originální obrazy Boží.

Rozdíly v psychice muže a ženy.

Různé životní stavy.

Manželství jako celoživotní společenství ustavené z vůle Boží.

Cesty k dobrému manželství (známost, snoubenecký vztah, vzájemné poznávání, rozhodování).

Problémy smíšených sňatků a sňatku s nepokřtěným.

Jak církev chápe sexualitu a její roli v manželském soužití.

Děti jako plod trvalého soužití v lásce.

Tato témata mohou být zčásti nebo zcela vložena do obsahu přípravy na biřmování, po částech do různých setkání mládeže nebo z nich může být vytvořen kurz partnerství, mnohde již osvědčený program tzv. školy partnerství. V každém případě je nutné, aby vše nebylo sdělováno jen formou přednášek. Interaktivita je nutná.

¹⁵ Srov. *Kodex kanonického práva (Codex Iuris Canonici)*, dále jen „CIC“, kán. 1064. Praha: Zvon, 1994.

5. Bezprostřední příprava¹⁶

Bezprostřední příprava na svátost manželství se má konat v posledních měsících a týdnech před svatbou tak, aby se „předmanželské zkoušky“, jakou žádá církevní právo, dal nový smysl a obsah a současně nová forma. Taková příprava, nezbytná v každém případě, je ještě naléhavější u snoubenců, kteří dosud prokazují mezery a obtíže v křesťanské nauce a praxi.

K tomu, co se má poskytovat na této cestě víry, podobné katechumenátu, musí patřit také hlubší poznání tajemství Krista a církve i poznání významu milosti a závazku křesťanského manželství, stejně jako příprava na aktivní a uvědomělou účast na svatební liturgii.¹⁷

5.1. Bezprostřední příprava má být završením dlouhodobého procesu, který tvoří příprava vzdálenější a bližší, ale pro řadu snoubenců to bude příprava jediná, a tedy jednorázová. Tato příprava má vycházet z reálné, nikoliv předpokládané situace snoubenců a jejím cílem je napomoci jim k dobře žitému křesťanskému manželství, pokud je to v daném případě možné. Tato příprava zahrnuje témata z přípravy vzdálené, která podle situace snoubenců buď prohlubuje, nebo teprve otevírá.

5.2. Zodpovědnost za *bezprostřední přípravu* na manželství nese farář. Jemu přísluší, aby rozhodl, jak v konkrétní farnosti i v jednotlivých či opakujících se případech tuto zodpovědnost naplnit konkrétními pastoračními programy.

5.3. Situace jednotlivých farností je často diametrálně rozdílná, dokonce vzbuzuje oprávněné obavy, zda každé farní společenství může vhodné itineráře *bezprostřední přípravy* na manželství nabídnout vlastním snoubencům. Proto je velmi vhodné, např. s využitím programů center pro rodinu, hledat takové formy *bezprostřední přípravy*, které v jednotlivých děkanátech/vikariátech či ještě větších částech

diecéze po vzájemné domluvě zde ustanovených farářů a administrátorů vyhlásí děkan/vikář nebo biskup sám.

5.4. V klášterních kostelech ať se otázka konkrétní podoby *bezprostřední přípravy* na manželství řeší ve smlouvě mezi příslušnou diecézí a řeholním společenstvím, u farností svěřených diecézí řeholníkům je platná tato *Směrnice*.

5.5. Protože způsoby *bezprostřední přípravy* na manželství, které určuje farář svým rozhodnutím, mají zohlednit velmi různorodou výchozí situaci snoubenců, lze předpokládat různost i v katecheticko-pastoračních přístupech, které by přesto měly obsahovat společné prvky, které jsou nutné pro zásadní pochopení manželství, jak ho předkládá a respektuje katolická církev.

5.6. K *bezprostřední přípravě* na manželství snoubenců, kteří své rozhodnutí pro manželství veřejně deklarují před příslušným farářem místa (obvykle s upřesněním termínu svatebního obřadu), náleží *kanonické šetření včetně povinnosti ohlášek a sepsání snubního protokolu*.

Toto kanonické šetření a sepisování protokolu je nutno provést natolik včas, aby se mohlo reagovat na případné zjištěné překážky a snoubenci nebo osoba provádějící šetření se nedostali do trapných situací, zjistí-li se, že sňatek není možný.

5.7. Nutné kanonicko-právní aspekty sepisování *snubního protokolu* včetně zjišťování citlivých rodinných a konfesních údajů a především zjišťování nutných podmínek právně platného kanonického sňatku je inspirováno především autentickou pastýřskou péčí a lidským taktem, který je schopen spojit úctu k církevním normám s úctou ke konkrétní životní situaci snoubenců.

5.8. Zvláštní pozornost je věnována *kanonickému šetření*, které i v rovině autentické pastýřské citlivosti musí směřovat ke kvalifikovanému posouzení svobody a integrity manželského souhlasu,

¹⁶ Srov. *Familiaris consortio*, č. 66, s. 71; *Příprava na svátost manželství*, č. 50–59.

¹⁷ *Familiaris consortio*, č. 66, s. 71.

nepochybně projevené vůle k uzavření trvale platného manželství otevřeného k přijetí dětí a jejich náboženské výchově a k zjištění překážek, které je třeba určit otázkami, jež se kladou snoubenci a snoubence odděleně. Sepisování *snubního protokolu* je proto součástí pastoračního rozlišování, které se dotýká hloubky, kvality a autenticity náboženského rozměru možného budoucího manželského života, jak mu rozumí církev, a proto přísluší výlučně faráři, popřípadě kaplanovi či jáhnovi v těch případech, kdy je farář k tomu deleguje. „Když naproti tomu snoubenci přes všechno pastorační úsilí dávají najevo, že výslovně a formálně odmítají to, co zamýšlí církev při sňatku pokřtěných, nemůže je duchovní správce připustit k oddávkám. Je povinen – třebas nerad – vzít na vědomí danou situaci a dát dotyčným na srozuměnou, že za těchto okolností ne církev, ale oni sami zabraňují obřadu, o který žádají.“¹⁸

5.9. Pro dobrou bezprostřední přípravu se rozhodujícím stává styl a způsob katecheze, která směřuje v první řadě k proměně životního stylu a novému způsobu uvažování nad tím, co se odehrává v duchovním i psychickém životě snoubenců. Proto se doporučuje přijmout svátost smíření a eucharistie.

Lidská vlídnost a pastorační moudrost způsobu zvěstování je doprovázena pevností zásad, které jsou pečlivě verifikovány v průběhu celé *bezprostřední přípravy*.

5.10. *Bezprostřední příprava* na manželství by měla začít nejméně tři měsíce před plánovaným dnem svatby. Je však velmi vhodné, aby se snoubenci i se svým záměrem svému faráři osobně představili alespoň jeden rok před vlastní svatbou.

Za tohoto předpokladu bude možné lépe připravit itinerář *bezprostřední přípravy* na manželství jednotlivých párů (společně i odděleně) podle toho, co se ukáže jako vhodnější. Dostatečný čas na přípravu umožňuje snoubeneckému páru prožít intenzivní přípravu na manželství bez spěchu a nezdravého tlaku blízkého se termínu.

Je vhodné promyslet způsob zahájení *bezprostřední přípravy* analogicky s obřadem přijetí do katechumenátu jako vybidnutí k aktivní participaci na přípravě adresované snoubencům i farnímu společenství.¹⁹

5.11. *Bezprostřední příprava* na manželství probíhá minimálně v šesti setkáních, doba trvání a intenzita setkání má být dostatečná. Rozhodnutí o délce přípravy nemá být trestem za nedostatky v dosavadní náboženské formaci, ale má zohlednit vnitřní dispozice a možnosti snoubenců vzhledem k jejich práci a povinnostem, charakter jejich lidské a náboženské formace a stupeň odhodlání samotných snoubenců aktivně se zapojit do nabídnuté katecheze.

5.12. Účast na různých formách *bezprostřední přípravy* na manželství musí být chápána jako morální povinnost, aniž by se její opomenutí nebo dispenzování stalo důvodem k odmítnutí slavení svatebního obřadu.²⁰

Dispenzovat *bezprostřední přípravu* není možné lehkovážně, je třeba představit *bezprostřední přípravu* jako mravně závaznou pro faráře místa, který za ni odpovídá, i pro snoubence, kteří o církevní sňatek žádají. Zároveň je třeba pozorně zohlednit objektivní podmínky snoubenců (cizinci, pracovní podmínky, dojíždění do zaměstnání a dlouhodobý pobyt mimo domov), kterým je možno namísto obvyklých pastoračních programů nabídnout náhradní řešení.

Snoubencům, kteří se neúčastní *bezprostřední přípravy*, je třeba nejdříve pastoračními rozhovory pomoci se lépe disponovat a překonat povrchnost a nezralost jejich postojů a rozhodnutí.

Témata bezprostřední přípravy:

Víra a život z víry – preevangelizační přiblížení, evangelizační prohloubení nebo pastorační rozhovor podle stupně víry snoubenců. (V žádném případě ne „jednotný kurz pro všechny“.)

¹⁹ Viz Žehnání při zásnubách, Svatební obřady, čl. 253–256 nebo Benedikcionál.

²⁰ Srov. *Familiaris consortio*, č. 66, s. 72.

¹⁸ *Familiaris consortio*, č. 68, s. 74.

Jak katolická církev chápe manželství (teologický základ a jeho právní ztvárnění) – úvod k sepisování snubního protokolu.

Psychologie partnerského vztahu (rozdíly v mužském a ženském přístupu a jak s nimi zacházet).

Místo dítěte (dětí) v manželství.

Vztah k rodičům, sourozencům a přátelům v manželství.

Řešení konfliktů.

Ekonomické minimum pro život manželství a rodiny (jak společně hospodařit).

Manželství a sexualita.

Odpovědné rodičovství.

Řešení krizí vztahu a i krizí jiných (nemoc manželů, nemoc dítěte, nezaměstnanost apod.).

Obsah manželského slibu a průběh svatebního obřadu.

V této přípravě je nutné mimo jiné vnímat, zda snoubenci žijí odděleně, nebo žijí spolu, zda mají za sebou zkušenost nesezdaného soužití s někým jiným nebo zda mají za sebou zkušenost předchozího anulovaného manželství, zvláště pokud jeho délka byla významná, a podle toho obsah přípravy přizpůsobit.

6. Kdo přípravu provádí

6.1. Na vzdálené přípravě se podílí rodina, farnost, katecheté, centra pro rodinu, organizátoři církevních a volnočasových aktivit, vyučující v církevních školách a diecézní centra pro mládež.

6.2. Na bližší přípravě se podílí farnost, diecézní centra pro mládež, diecézní, případně děkanátní centra pro rodinu, osoby katechizující zejména v oblasti přípravy na biřmování, řeholní společnosti a hnutí pracující s mládeží a dospělými.

6.3. Bezprostřední přípravu provádí farář místa, kde se budou oddávky konat, ale na přípravě by se pokud možno neměl podílet jen on. Jako vhodné řešení se doporučuje:
– farář a osvědčený manželský pár;

– trvalý jáhen, případně jáhen a jeho manželka;

– pastorační asistentka nebo asistent a farář;

– účast snoubenců na kurzu, který organizuje příslušné centrum pro rodinu a farář;

– příprava několika párů s manželským párem, delegovaným biskupem, a farář.

V každém případě by měl oddávající kněz i v případě, že přípravu koná někdo jiný, snoubence poznat v osobním rozhovoru (nejen při sepisování protokolu), probrat s nimi svatební obřad, vybrat biblická čtení a také se seznámit s rodinnou situací obou snoubenců, aby se zachoval vhodně vůči přítomným i nepřítomným nejbližším příbuzným. Měl by také poznat rozsah a obsah těch částí příprav, které snoubenci absolvovali bez něho, aby neopakoval to, co už probrali jiní, případně doplnil to, co se ještě jeví jako důležité.

7. Sdílená zodpovědnost místní církve za přípravu na manželství

7.1. Příprava na manželství je součástí pastorace rodin každé diecéze a zvláště každého farního společenství.²¹ Diecézní biskup a každý farář tuto odpovědnost uskutečňuje širokou podporou rozvoje různých forem pastorace manželů a rodin²² včetně spolupráce s formovanými laiky (s pověřenými *poradci pastorace rodin*).

7.2. Národní centrum pro rodinu společně s Radou pro rodinu ČBK zodpovídá za koordinaci systematického odborného studia otázek spojených s přípravou na manželství. Iniciuje spolupráci s teologickými fakultami s cílem připravit vzdělávací programy pro laiky podílející se na přípravách na manželství a pastoraci rodin a ucelené programy celoživotního vzdělávání. S jednotlivými diecézními Centry pro rodinu spolupracuje především na rovině odborných konzultací, vlastními iniciativami v oblasti studia, vzdělávání a formace.

²¹ Srov. *Familiaris consortio*, č. 70, s. 76.

²² Srov. *Život a poslání*, č. 184c.

7.3. Diecézní *Centra pro rodinu*

- navrhuje roční projekt *vzdálenější přípravy* k manželství,
- uděluje doporučení pro pověření *poradců rodinné pastorace* diecézním biskupem na základě kritérií, které vypracují s ohledem k situaci v diecézi,
- v oblasti *bližší přípravy* poskytují konzultace faráři,
- doporučují stvrzení těch forem *bližší přípravy*, které přesahují hranice farnosti,
- předkládají každým rokem plán koordinace *bližší přípravy* v diecézi ke schválení ordináři.²³
- organizují další vzdělávání pro *poradce pastorace rodin*,
- monitorují a vyhodnocují *bezprostřední přípravu* na manželství v diecézi.

7.4. Farnosti jsou vlastním místem všech forem příprav na manželství, proto faráři místa se svou pastorační radou (pokud neexistuje, pak sám osobně) vypracují a zveřejní konkrétní formy a etapy příprav na manželství na základě podnětů této *Směrnice*. Jejich naplnění se stane jednou z povinných částí každoroční vizitace farnosti.

8. Závěrečné ustanovení

Tento text *Směrnice ČBK pro přípravu na svátost manželství v ČR* schválilo 81. plenární zasedání ČBK dne 4. 7. 2010 na dobu šesti let s platností od 1. října 2010. Orientující, motivující a kritická vize *Směrnice* je formulována záměrně jako doporučení. Po uplynutí zkušební doby šesti let budou na základě vyhodnocení a studia připomínek a odborných studií revidovány na *Směrnice* s vyšší mírou závaznosti.

²³ Srov. CIC, kán. 1064.

Obsah

1. Úvod	1
2. Výchozí orientace	2
3. vzdálenější příprava na svátost manželství.	5
4. Bližší příprava	7
5. Bezprostřední příprava	10
6. Kdo přípravu provádí	14
7. Sdílená zodpovědnost místní církve za přípravu na manželství	15
8. Závěrečné ustanovení	16

Seznam dokumentů České biskupské konference vydaných v této ediční řadě

1. Žít evangelium ve svobodě a solidaritě (1993)
2. Dohoda o duchovní službě ve věznicích (1994)
3. Dohoda o křtu (1994)
4. Katechetické směrnice ČBK (1994)
5. Společné prohlášení českých a německých biskupů u příležitosti padesátého výročí konce 2. světové války (1995)
6. Druhé evropské ekumenické shromáždění – Smíření: dar Boží a pramen nového života (1996) /Rada evropských biskupských konferencí, Konference evropských církví/
6. Osnovy náboženské výchovy pro základní školy (1996)
7. Eucharistie a svoboda – 46. světový eucharistický kongres (1997)
8. Pastýřský list pro druhý rok přípravy na Velké jubileum roku 2000; 1998 – Rok Ducha Svatého (1997)
9. Dohoda u duchovní službě v rezortu Ministerstva obrany (1998)
10. Interní normy péče o zvony, varhany, movité památky, archiválie a farní kroniky (1999)
11. Mezinárodní sympóziium o Janu Husovi – Řím, Papežská Lateránská univerzita 15.–18. 12. 1999 (2000)
12. Pokoj a Dobro – list k sociálním otázkám v České republice k veřejné diskusi (2000)
13. Duchovní péče o laiky působící v pastorační službě církve – směrnice ČBK (2001)
14. Peace and Good – A letter on social issues in the Czech Republic for public discussion (2001)
15. Frieden und Wohl – Eine Denkschrift zu den sozialen Fragen in der Tschechischen Republik zur öffentlichen Diskussion (2001)
16. Charta oecumenica – směrnice pro růst spolupráce mezi církvemi v Evropě (2001)
17. Přehled jednání mezi státem a církvemi v letech 1990–2000 (2001)
18. Koncepce úprav liturgického prostoru (2002)
19. Stanovy ČBK. Jednací řád ČBK. Jednací řád komisí ČBK. Jednací řád biskupů delegátů. Statut rady Iustitia et Pax, Česká republika. Organizační řád generálního sekretariátu ČBK (2002)

20. Společenství ve svátostech s křesťany jiných církví (2002)
21. Pastorační plán sekce pro mládež ČBK (2002)
22. Žeň veřejné diskuse k listu Pokoj a Dobro (2002)
23. Smířené sousedství v srdci Evropy – prohlášení České a Rakouské biskupské konference (2003)
24. Ergebnisse der öffentlichen diskussion zur Denkschrift „Frieden und Wohl“ (2003)
25. Kristus – naděje Evropy. Středoevropské katolické dny 2003–2004 (2003)
26. Ordo virginum – směrnice k přípravě na život v povolání zasvěcených panen (2004)
27. Osnovy k výuce náboženské výchovy římskokatolické církve v 1.–9. ročníku základní školy (2004)
28. Zkoušky pro ustanovení farářem (2004)
29. Charitativní služba církve. Pastorační péče o Charitu (2005)
30. Etický kodex křesťanského učitele (2005)
31. Učíci se církev. Šestiletý cyklus tematických homilií (2007)
32. Národní rámcový program kněžské formace. Ratio nationalis institutionis sacerdotalis (2008)
33. O církevním celibátu. Jeho dějiny a teologické základy (2008)
34. Stanovy ČBK. Jednací a organizační řád ČBK. Jednací řád komisí ČBK. Jednací řád rad biskupů-delegátů (rad ČBK). Statut rady Iustitia et Pax, Česká republika. Organizační řád Generálního sekretariátu ČBK (2009)
35. Směrnice ČBK pro přípravu na svátost manželství v ČR (2010)